

ALTIN FİYATLARINDAKİ İSTİKRARSIZLIĞIN ALTIN TİCARETİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

THE EFFECT OF THE INSTABILITY OF GOLD PRICES ON THE GOLD TRADE: CASE OF TURKEY

Yrd. Doç. Dr. Levent GÖKDEMİR^{*}, Arş. Gör. Suzan ERGÜN^{**}

ÖZET

Altın; bir yandan arzının sınırlı olması nedeniyle her ülkede ve her dönemde cazip bir tasarruf ve yatırım aracı olma özelliğini korurken, öte yandan ekonomik ve politik istikrarsızlıklardan kolayca etkilenerek fiyatında dalgalanmalar meydana gelen bir madendir.

Bu çalışmada, özellikle son otuz yılda dünyada meydana gelen ekonomik-politik istikrarsızlıkların altın fiyatını nasıl etkilediği açıklanmakta, ardından altın fiyatındaki yükselişlerin Türkiye'nin altın ticaretine etkileri irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Altın fiyatları, altın ihracatı, altın ithalatı.

ABSTRACT

While gold maintains its property of being an investment and saving tool in every country and period due to its scarcity of supplying, on the other hand it is a metal whose price fluctuates because of being affected easily by the economic and political instabilities. In this study, firstly it is explained that how the economic and political instabilities occurred in the last thirty years in the world affect the gold

^{*} İnönü Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü İktisadi Gelişme ve Uluslar arası İktisat Anabilim Dalı MALATYA
e-mail: lgokdemir@inonu.edu.tr

^{**} İnönü Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü İktisadi Gelişme ve Uluslar arası İktisat Anabilim Dalı MALATYA
e-mail: sergun@inonu.edu.tr

prices and then, the effects of the increase in gold prices on Turkey's gold trade are examined.

Key words: Gold prices, gold export, gold import.

GİRİŞ

Altın, yüzyıllardan beri ekonomik birimlerin en güvenilir buldukları yatırım araçlarının başında gelmektedir. Özellikle ekonomik belirsizliklerin arttığı dönemlerde yoğun bir şekilde altına yöneliş olmaktadır. Dünyanın sadece belirli bölge ve ülkelerinde sınırlı bir altın rezervinin bulunması, yani altın üretim hacminin sınırlı olması, üretim hacminin sınırlı olmasından dolayı inelastik bir arz yapısına sahip olması, aynı veya benzer özelliğe sahip başka bir metalin olmayışı ve ülkelerin birçoğu tarafından kullanılan bir rezerv aracı olması gibi unsurlar altını daha cazip bir yatırım aracı haline getirmektedir (İstanbul Altın Borsası Başkanlığı:3). Ancak, altın sahip olduğu bu özelliklerin de etkisiyle hem ekonomik istikrarsızlıklardan hem de politik istikrarsızlıklardan kolayca etkilenmekte, bunun sonucunda da altın fiyatları önemli dalgalanmalar göstermektedir.

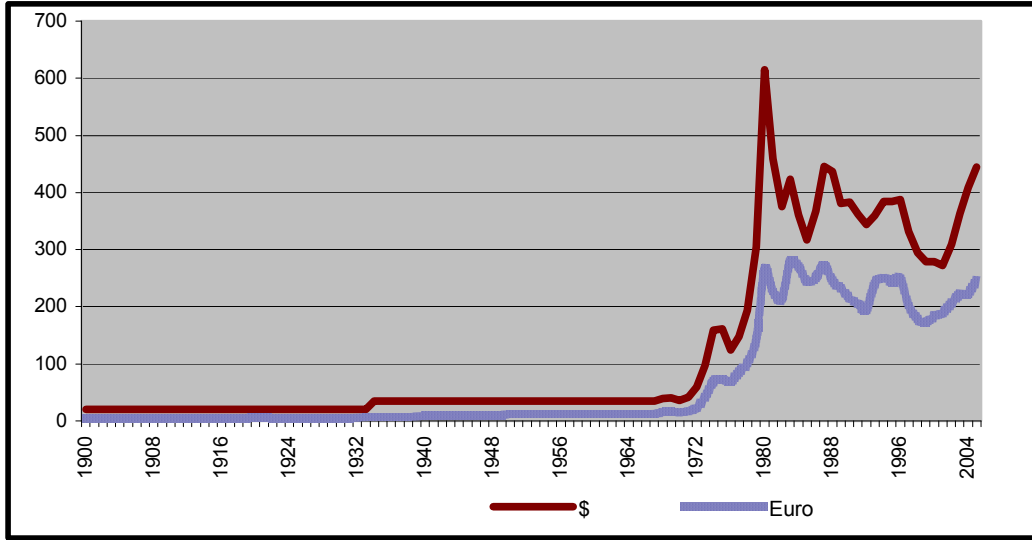
Özellikle son dönemlerde altın fiyatları yeniden istikrarsız bir seyir takip etmektedir. Ani fiyat yükselişleri yerini ani fiyat düşüşlerine bırakmakta, bu da ülke piyasalarını olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu çalışmada altın fiyatındaki dalgalanmaların, özellikle yükselmelerin nedenleri ve bu fiyat hareketliliğinin Türkiye'nin altın ticareti üzerindeki etkisi incelenmiştir.

ALTIN FİYATLARINDAKİ DEĞİŞKENLİĞİN NEDENLERİ

Ekonomik istikrarsızlıkların had safhaya ulaştığı dönemlerde daha fazla rağbet gören altının, bu dönemlerde fiyatı da önemli oranlarda yükselmiştir. 1973 yılındaki "Petrol Ambargosu" döneminde 59 \$'dan 160 \$'a fırlayan altın fiyatları, 1979'daki "II. Petrol Şoku" ile tarihi bir zirve yapmıştır. Bu zirveyi takiben İran devrimi ile ham petrol varil fiyatının bugünkü fiyatlarla 100 \$'a fırlaması altın fiyatlarını da ateşlemiştir. 614,61 \$/ons* seviyesinden (bugünkü fiyatlarla 850 \$) işlem gören altın, merkez bankalarının petrol

* 1 ons altın yaklaşık olarak 31,1 grama eşittir.

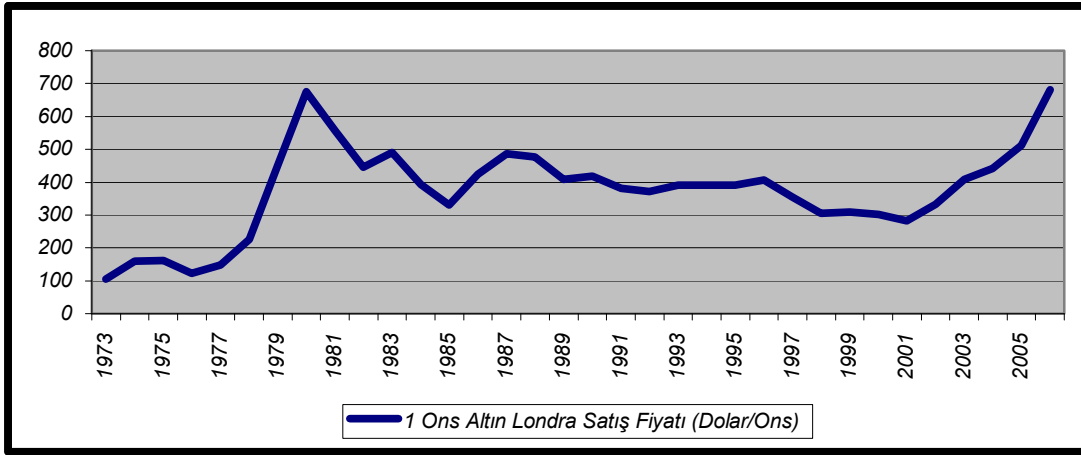
alabilmek için altın rezervlerini bozmaya başlamasıyla değer kaybetmiş ve bu gerileme 11 Eylül saldırılarına kadar sürmüştür. 11 Eylül tarihi, 250 \$/ons seviyesine kadar gerileyen altın fiyatları açısından da bir dönüm noktasını ifade etmektedir. Zira bu tarihten sonra ABD ekonomisinin içinde bulunduğu ekonomik durgunluk, terörist saldırılar ve siyasi gerilimler yatırımcıların yeniden altına yönelmesine neden olmuştur (Şanlı, 2006).

Grafik 1: Yıllık Ortalama Altın Fiyatı (Dolar ve Euro)

Kaynak: <http://www.gold.org/value/stats/statistics/avprices1900.html>

Grafik 1’de 1900 yılından 2005 yılına kadar altın fiyatlarında meydana gelen dalgalanmalar yer almaktadır. Grafikte yer alan tarih ve verilerden anlaşıldığı gibi altın fiyatlarının seyri, tarihteki önemli olaylara göre şekil almıştır. Bu durumu gösteren önemli tarihlerden biri 1980 yılıdır. Altın fiyatları 1979 yılındaki düşük seviyesinden 1980’de 850\$ (bugünkü fiyatlarla) seviyesine yükselmiştir. Aslında bu yükseliş iki aşamada gerçekleşmiştir. İlk olarak 1971 başlarında yükselmeye başlamış 1974’te tarihi bir zirve yaptıktan sonra tekrar gerilemeye başlamıştır. İkinci aşamada ise 1977’den itibaren tırmanışa geçmiş, 1980’de doruk noktasına ulaşmış ve sonraki iki yıl içinde tekrar gerilemeye başlamıştır. O halde altın fiyatlarının tarihi seyrine bakıldığında, yaklaşık olarak son otuz yıllık dönemde özellikle petrol krizleri ve 11 Eylül saldırıları gibi olayların altın fiyatlarında önemli dalgalanmalar ortaya çıkardığı görülür.

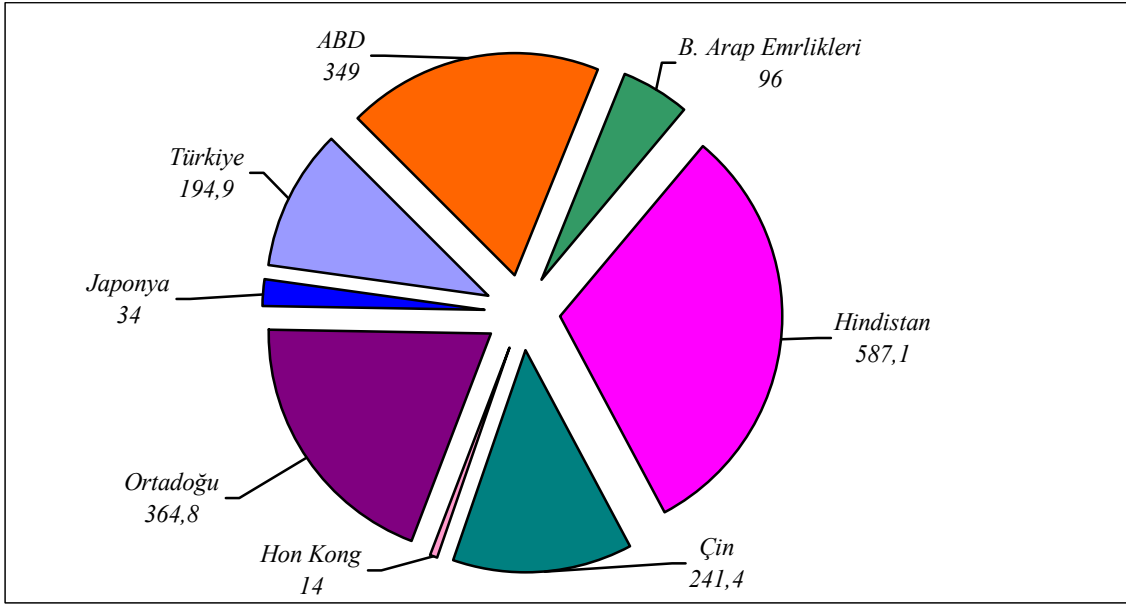
Grafik 2: 1973-2006 Altın Fiyatları (Londra Satış Fiyatı (Dolar/Ons), En Yüksek

Kaynak: TCMB verilerinden derlenerek çizilmiştir.

Grafik 2’de görüldüğü gibi altın fiyatları petrol krizleri sonrasında çok yüksek seviyelere sıçramıştır. Ancak bu yükseliş daha sonra tekrar gerilemeye başlamış, 1995’ten itibaren de hızlı bir inişe geçmiştir. Bunun temel nedeni merkez bankalarının depolarındaki tonlarca altını satma yollarını aramalarıdır. Zira altın, merkez bankaları açısından 1990’lı yılların ikinci yarısında hiç de gözde bir yatırım aracı değildi. Merkez bankaları portföylerinde "döviz" cinsi tahvil tutunca en az yüzde 4-5 faiz alırken, altının faizi ise yüzde 1-2 arasında değişiyordu. Bu nedenle 1990’lı yıllarda merkez bankaları altın satışına geçti. Piyasada altının bollaşması sonuçta altın fiyatlarını düşürdü (Neftçi, 2005). Ancak 2002 yılından sonra altın fiyatları yeniden tırmanışa geçti. Üstelik bu tırmanış son aylarda daha yüksek oranlarda gerçekleşmeye başladı.

Son yıllarda altın fiyatlarında ortaya çıkan bu yükselişin nedenleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Asya Kaynaklı Mücevher Talebinde Ortaya Çıkan Artış: Asya ülkelerinde, özellikle de Hindistan ve Çin’de ortaya çıkan gelir artışıyla birlikte bu ülkelerde altına olan talep artmış, uluslararası alanda altın talebinde ortaya çıkan bu artış altın fiyatlarını yükseltmiştir.

Grafik 3: Bazı Ülkelerin 2005 Yılı Mücevher Talebi (ton)

Kaynak: gold.org/pr_archive/pdf/GDT_1Q06_pr.pdf verilerinden derlenerek çizilmiştir.

Grafik 3'te görüldüğü gibi 2005 yılında mücevher talebinde Hindistan, Ortadoğu Ülkeleri, ABD ve Çin ilk sıraları almaktadır. Özellikle Hindistan ve Çin son yıllarda ortaya çıkan gelir artışı sonucunda mücevher talebini çok artırmıştır.

2. Spekülasyon Amaçlı Altın Talebinde Ortaya Çıkan Artış: Son yıllarda başta ABD olmak üzere dünya ekonomilerindeki dengesizliklerin artması, savaş, terörizm, doğal afetler gibi risklerin yükselmesi altına olan spekülasyon amaçlı talebi artırmıştır.

Bu dönemde ABD'nin Irak operasyonu, Suriye'ye yönelik uluslararası ambargo çabaları, olası bir İran saldırısı ve dünyanın önemli petrol üreticilerinden olan Nijerya'da petrol arzını engelleyen saldırılar altına olan talebi artırmıştır. Bu gelişmelere paralel şekilde Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Venezüella'nın artan altın taleplerine ilave olarak bazı ülkelerin (Rusya, Arjantin, Güney Afrika gibi) merkez bankalarının rezervlerindeki altın payını artırmayı düşündüklerini açıklamaları altın fiyatlardaki yükselişi daha da artırmıştır (Şanlı, 2006; İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü, 2005).

Tablo 1'deki verilerden görüldüğü gibi dünya altın tüketiminde 2001 yılında Hindistan ilk sırayı almıştır. Bunu sırasıyla ABD, Çin ve Güneydoğu Asya ülkeleri takip etmiştir.* Altın üretiminde ise 2000 yılında Güney Afrika birinci olmuş, bunu ABD ve Avustralya takip etmiştir.

Tablo 1: Altın Tüketim ve Üretiminde İlk Sırayı Alan Ülkeler veya Bölgeler (ton)

ALTIN TÜKETİMİ (2001)	ALTIN ÜRETİMİ (2000)
Hindistan (855)	Güney Afrika (428,3)
ABD (409)	ABD (353)
Çin (298)	Avustralya (295,7)
Güneydoğu Asya (285)	Çin (175)
Avrupa (260)	Kanada (153,8)
Suudi Arabistan (228)	Rusya (144)
Körfez Ülkeleri (165)	Peru (133)
Güney Kore (124)	Endonezya (124,6)
Mısır (120)	
Türkiye (120)	
Pakistan (119)	
Japonya (109)	

Kaynak: galmarley.com/FAQs_pages/production_consumption_faqs.htm

3. Yatırım Amaçlı Altın Talebinde Ortaya Çıkan Artış: Yatırım amaçlı altın talebinde artış doğuran unsurlar üç başlıkta ele alınabilir. Bunlar (İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü, 2005):

a. Global Enflasyon Endişeleri: Son yıllarda uluslararası alanda ortaya çıkan genişletici para ve maliye politikalarına ek olarak, petrol fiyatlarında gözlenen yükseliş global enflasyon oranının artacağı endişelerini artırmıştır. Tablo 2'de 2000-2006 yılları arasında aylar itibariyle petrol fiyatlarındaki artışın ne denli yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Tarihsel veriler incelendiğinde enflasyonun arttığı dönemlerde altının değer kazandığı görülmektedir.

* Dünyada en fazla altın stokuna sahip olan ülke ABD'dir. Bu stoklar ABD'nin borçlarını ödemesini kolaylaştırmıştır.

Tablo 2: Ham Petrol Varil Fiyatı (ABD\$)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ocak	24,5	23,4	18,6	27,7	30,4	38,3	57,2
Şubat	26,4	24,5	19,2	30,2	28,5	39,7	59,4
Mart	27,4	22,7	21,3	28,2	31,2	47,1	57,4
Nisan	23,8	23,3	23,6	24,9	30,6	47,7	64,7
Mayıs	25,1	25,2	23,9	24,0	32,9	44,6	-
Haziran	27,7	25,8	23,1	25,2	32,7	50,3	-
Temmuz	26,8	23,3	24,2	25,7	33,6	52,5	-
Ağustos	25,9	23,5	25,2	27,2	38,2	58,0	-
Eylül	28,8	24,8	26,0	26,5	38,4	59,1	-
Ekim	28,7	20,4	26,3	27,8	43,0	55,9	-
Kasım	29,4	18,2	23,1	27,6	40,4	51,6	-
Aralık	29,0	17,6	26,0	28,4	35,4	53,2	-

Kaynak: hazine.gov.tr

b. Başlıca Para Birimlerinin Değer Kaybetmesi: Özellikle bu dönemde Japon Yeni'nin değer kaybetmesi altına olan yönelişi artırmıştır. Ancak burada ilginç olan şudur ki ABD Doları'ndaki artışa rağmen altın fiyatları yükselmiştir. Oysaki önceki dönemlerde altın fiyatları ve Dolar ters yönlü bir ilişki göstermişti. Bu da sonraki dönemlerde Dolar'daki bir değer kaybının altın fiyatlarını daha da yükselteceği anlamına gelmektedir.

c. Global Likiditedeki Gelişmeler: Global hisse senedi piyasalarında yaşanan çöküşün ardından 2001'den bu yana uygulanan genişletici para ve maliye politikaları sonucunda oluşan global likidite artışı emtia talebini ve özellikle altına olan talebi artırmıştır. Öte yandan dünya genelinde merkez bankalarının altın rezervlerini satmakta isteksiz davranmaları ve altın üreticilerinin vadeli satış kontratlarından kaçınmaları, hisse senedi piyasalarında aradığı getiriye bulamayan uluslararası yatırımcıların portföylerinde altına verdikleri ağırlığı artırmalarına neden olmuştur.

ALTIN FİYATLARINDAKİ YÜKSELİŞİN TÜRKİYE’NİN ALTIN TİCARETİNE ETKİSİ

Altın ticareti, Türkiye’de farklı aşamalardan geçerek liberal bir yapı kazanmıştır. Türkiye ekonomisinin her alanında serbest piyasaya geçiş politikalarının uygulanması ile alınan yapısal değişiklik kararları, altın sektörünün gelişimi açısından da önemli olmuştur. 1983 ve 1984 yıllarında alınan kararlarla altın ithalatı belirlenen esaslara uymak kaydı ile serbest bırakılmıştır. Yine aynı kararlarla altın ve döviz kurlarının Türk Lirası karşılığında değerinin belirlenmesinde T.C. Merkez Bankası’na yetki verilmiştir. T.C. Merkez Bankası, 1989 yılında Döviz Karşılığı Altın Piyasası’nı açmıştır. Döviz Karşılığı Altın Piyasası’nın açılması, Türk altın piyasasının liberalleştirilmesindeki en önemli gelişme olarak dikkate alınmaktadır. Ancak bununla birlikte bu yeni piyasanın başarısı, altın aracılarının ve kuyumcuların sorunlarını sona erdirememiştir. En önemli sorunlardan biri T. C. Merkez Bankası’nın altın ithalatına yetkili olan tek kurum olması olmuştur. 32 Sayılı Karar’da, 1993 yılında yapılan değişikliklerle altının fiyatının dünya fiyatlarına paralel olarak serbestçe belirlenmesi ile altın ithalatı ve ihracatı serbest bırakılmıştır. Son olarak da İstanbul Altın Borsası’nın kuruluş işlemleri tamamlanmış ve İstanbul Altın Borsası, 26 Temmuz 1995 tarihinde resmen faaliyete geçirilmiştir (İstanbul Altın Borsası Başkanlığı, s.10-11).

Bu aşamalardan sonra Türkiye’de altın ithalatı ve ihracatı serbest hale gelmiştir. Türkiye’de altın piyasasının uluslararası piyasalarla bütünleşmesi hiç kuşkusuz altın ticaretinin uluslararası alanda ortaya çıkan istikrarsızlıklardan daha fazla etkilenmeleri sonucunu doğurmuştur.

Son dönemlerde petrol fiyatlarının 74 \$’ı aşması, ABD-İran gerginliği, global enflasyon korkusu, \$’ın değer kaybı, global likiditeyle ilgili beklentiler ve özellikle ABD kökenli hedge fonlarının neden olduğu altın fiyatlarındaki yükseliş tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye açısından da önemli etkilere sahip olmuştur (Tekeoğlu, 2006). Bu gelişmeler karşısında altın fiyatları kısa sürede çok yüksek düzeye ulaşmıştır.

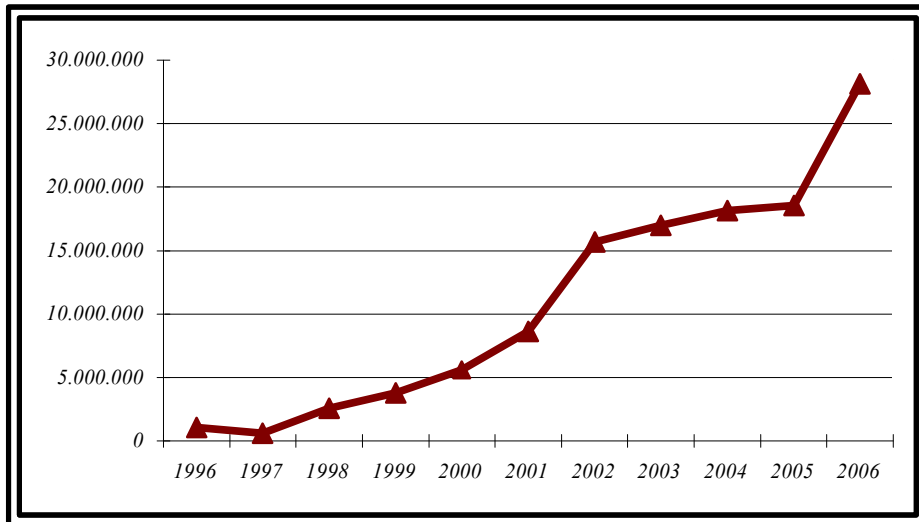
Tablo 3: Türkiye’de Altın Fiyatları (TL/gr)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ¹	2006 ¹
Ocak	1.969.708	3.005.117	5.025.494	5.719.621	12.429.692	18.767.005	17.812.678	18.539,42	22.520,00
Şubat	2.149.469	3.174.447	5.504.249	5.799.180	12.925.622	18.662.404	17.302.413	17.942,36	23.289,31
Mart	2.244.351	3.367.205	5.362.400	8.291.207	12.880.789	18.425.791	17.046.739	18.181,69	23.771,46
Nisan	2.446.709	3.471.637	5.378.455	9.949.156	12.730.534	17.192.265	17.680.392	18.478,86	16.879,15
Mayıs	2.434.332	3.549.438	5.469.666	9.696.586	13.780.167	17.082.805	18.566.618	18.872,92	31.368,35
Haziran	2.462.251	3.497.458	5.646.429	10.361.177	15.870.333	16.367.216	18.680.099	18.366,00	30.550,50
Temmuz	2.541.296	3.533.432	5.692.260	11.223.999	16.715.569	16.026.543	18.532.649	18.236,77	31.713,23
Ağustos	2.517.914	3.614.459	5.701.743	12.443.772	16.192.876	16.078.319	18.663.715	18.504,30	30.123,23
Eylül	2.590.598	3.844.430	5.842.708	13.552.016	16.780.525	16.707.250	19.451.339	19.133,04	28.221,25
Ekim	2.674.106	4.677.064	5.876.650	14.761.920	16.790.874	17.049.307	20.003.583	-	27.568,69
Kasım	2.814.217	4.697.674	5.832.173	13.522.246	16.458.053	18.505.662	20.383.860	20.234,22	
Aralık	2.896.843	4.827.239	5.868.383	12.926.358	17.433.358	18.788.659	19.934.197	22.372,34	

¹ YTL fiyatları ile

Kaynak: iab.gov.tr

Tablo 3’te görüldüğü gibi Türkiye’de altın fiyatları özellikle 2001 yılının ilk çeyreğinden itibaren yükselmeye başlamış ve bu yükseliş, daha sonraki yıllarda hızlanarak devam etmiştir. 2001 yılı Aralık Ayı’nda bir önceki yılın aynı ayına oranla altın fiyatları yaklaşık 2,2 katlık bir artış sergilemiştir.

Grafik 4: Türkiye’de Altının 1996-2006 Yıllık Ağırlıklı Ortalama Fiyatları (TL)¹

¹ 2006 yılı verileri Ocak-Ekim dönemini kapsamaktadır.

Kaynak: iab.gov.tr verilerinden derlenerek çizilmiştir.

Grafik 4'te görüldüğü gibi altın fiyatları ilk yıllarda daha düşük oranlarda bir yükseliş trendine sahipken, 2001 yılında daha fazla oranda bir artış göstermiştir. 2006 yılına gelindiğinde ise yine yüksek bir oranda altın fiyatları yukarı doğru tırmanışa geçmiştir.

Altın fiyatlarındaki dalgalanmalar, özellikle de yükselişler Türkiye'nin altın ticaretini önemli oranda etkilemiştir. 1995-1996 yılları arasında mücevher ihracatı yaklaşık 8 milyon 500 bin \$'dan, yüzde 411 artarak 44 milyon \$'a çıkmıştır. İhracattaki bu hızlı artış trendi 1998 yılına kadar devam etmiş, 1997 yılında bir önceki yıla göre yüzde 181 oranında artarak 44 milyon \$'dan 123 milyon \$'a, 1998 yılında ise bir önceki yıla göre yüzde 42 oranında artarak 178 milyon \$'a yükselmiştir. Ancak, 1997 yılında başlayan Uzak Doğu Asya Krizi ve devamında Rusya Krizi dünya ve Türkiye ekonomisini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu dönemde mücevher ihracatı miktar olarak yüzde 74 oranında azalmıştır. Ancak, kriz nedeniyle genel olarak lüks malların fiyatlarının artması değer olarak mücevher ihracatının da yüzde 42 oranında artmasına yol açmış ve gelir 178 milyon \$'dan 254 milyon \$'a kadar yükselmiştir. 1999-2000 yılları arasında ekonominin canlanma trendine girmesiyle birlikte mücevher ihracatı da değer olarak yüzde 37 oranında artmış ve 351 milyon \$'a ulaşmıştır. Bu dönemden sonra üst üste yaşanan deprem felaketleri, Marmara Denizi ve İstanbul bölgesinde deprem beklentisi ile depremi izleyen ekonomik kriz ve siyasi belirsizlikler de genel olarak talebi olumsuz etkileyen unsurlar olmuştur. Ancak yapılan devalüasyon mücevher ihracatının artmasına destek olmuş, 2001 yılında bir önceki yıla göre mücevher ihracatı değer bazında yüzde 22 oranında artarak 427 milyon \$'a yükselmiştir. (Demir, 2003).

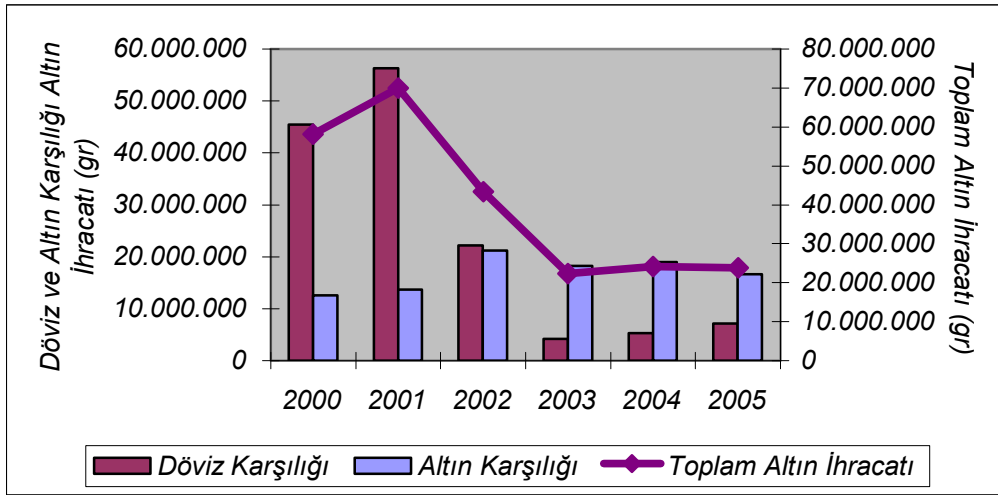
Tablo 4: 2000-2006 Yılları Arasında Altın İhracatı (kg)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ocak	4167	5242	6534	1846	1852	1186	752
Şubat	4023	5183	5422	1243	1318	1520	1354
Mart	4737	5821	6258	2067	2142	2180	1927
Nisan	5055	6236	5383	1955	2364	2522	1437
Mayıs	4908	6571	2711	2203	1838	1369	2304
Haziran	3812	5314	2041	1678	1882	2217	2908
Temmuz	3861	4113	2088	1376	1858	1668	1486
Ağustos	3804	5487	2429	1907	1954	2107	1776
Eylül	5057	6602	2660	2458	1969	2737	2451

Ekim	6367	5385	3017	2139	2192	2562	2258
Kasım	7575	8095	2905	1718	2309	1787	-
Aralık	4739	4868	1732	1737	2548	1863	-

Kaynak: darphane.gov.tr verilerinden derlenerek oluşturulmuştur.

2001 yılından sonraki dönemlerde ise Türkiye'nin altın ihracatında gerilemeler meydana gelmiştir. 2006 yılının ilk üç aylık döneminde döviz karşılığı 1636.6 kilo, altın karşılığı bin 2 bin 397.7 kilo olmak üzere toplam 4 bin 34.3 kilo altın ihracatı yapılmıştır. Oysa ki geçen yılın ilk üç aylık döneminde ise 1348.4 kilo döviz karşılığı ve 3 bin 7.6 kilo da altın karşılığı olmak üzere toplam 4 bin 886 kilo altın ihracatı yapılmıştı. Yani 2006 yılının ilk üç aylık döneminde altın ihracatında geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 17.4 oranında bir gerileme yaşanmıştır.

Grafik 5: Yıllara göre Altın İhracatı (gr)

Kaynak: darphane.gov.tr verilerinden derlenerek çizilmiştir.

Türkiye'nin altın ihracatı yaptığı ülkeler Tablo 5'te verilmiştir. 2005 yılında Birleşik Arap Emirlikleri hem 3 ton 636 kg ile döviz karşılığı altın ihracatında, hem de 5 ton 492 kg ile altın karşılığı altın ihracatında ile ilk sırayı almıştır. Bu ülkeyi ABD takip etmiştir.

Tablo 5: 2005 Yılında Türkiye'nin Altın İhracatı Yaptığı Ülkeler (gr)

ÜLKE ADI	DÖVİZ KARŞILIĞI	ALTIN KARŞILIĞI	ÜLKE ADI	DÖVİZ KARŞILIĞI	ALTIN KARŞILIĞI
A.B.D.	295.047	3.765.266	Kanada	80.471	204.677
Almanya	327.395	1.303.559	Kazakistan	15.108	-
Avustralya	291.977	228.538	Kırgızistan	57.771	17.092
Avusturya	28.522	24.949	Kore	67.105	-
Azerbeycan	1.796	-	Letonya	38.670	-
Belçika	22.448	6.480	Libya	-	81.075
Beyaz Rusya	141	-	Litvanya	35.565	-
Bulgaristan	-	373.796	Lübnan	34.077	30.070
Cebelitarık	2.078	-	Macaristan	10.461	99.963
Cezayir	7.965	27.997	Makedonya	-	17.113
Ç. Cumhuriyeti	114.059	109.725	Malta	1.430	19.052
Çin	15.000	-	Meksika	3.047	100.432
Danimarka	6.261	-	Mısır	-	24.543
Estonya	25.432	-	Norveç	13.959	6.491
Filipinler	-	46.692	Panama	5.233	17.805
Finlandiya	16.129	2.755	Paraguay	2.517	1.059
Fransa	61.792	110.862	Polonya	278.067	188.902
G.Afrika	153.137	84.968	Portekiz	23.521	32.892
Guam	-	23.571	Romanya	2.859	13.885
Hindistan	7.757	3.768	Rusya	156.996	985.646
Hollanda	140.799	32.617	Senegal	-	20.480
Hong Kong	38.785	334.650	Singapur	11.017	31.634
İngiltere	188.411	342.607	Slovakya	32.277	-
İrlanda	20.958	36.532	Slovenya	21.368	-
İspanya	218.604	230.732	Tayvan	12.283	49.112
İsrail	42.262	628.210	Türkiye S.Bölge	80.008	-
İsveç	11.028	30.030	B.A.Emirlikleri	3.636.372	5.491.722
İsviçre	60.503	46.214	Ukrayna	10.530	-
İtalya	260.525	1.238.123	Yeni Zelanda	10.878	-
Japonya	50.995	100.534	Yunanistan	40.773	1.639

Kaynak: darphane.gov.tr verilerinden derlenerek oluşturulmuştur.

Türkiye'de 1990-1993 yılları arasında izlenen "sıcak para politikası" sonucunda döviz kuru baskı altına alınıp reel faizler yüksek tutulmuş, bu politika sonucunda ülkeye dışarıdan sermaye girişi hızlanmıştır. Bu dönemde giren yabancı sermaye doğrudan yabancı sermaye yatırımından çok, kısa vadeli portföy yatırımına yönelmiştir. Döviz kurunun baskı altında

tutulması sonuçta TL'nin reel olarak aşırı değer kazanmasına neden olmuştur. TL'nin değer kazanmasıyla ihracat azalmış, ithalat ise artış sergilemiştir. Spekülatif amaçlı hareket eden bu para akışı önce borsayı yükseltmiş daha sonra da karları realize etmek için dövize yönelmiştir. Bu nedenle aşırı artan döviz talebine Merkez Bankası üç gün boyunca müdahale etmiş, ancak rezervlerin hızla eriyerek tehlike bölgesine kadar inmesi TL'nin devalüe edilmesini zorunlu kılmıştır. Bu gelişmeler sonucunda kamuoyunda "5 Nisan Kararları" olarak bilinen istikrar programı uygulamaya konulmuştur. Programın uygulamaya konulması altın ticaretini de önemli oranda etkilemiştir. 1994 yılında 480 milyon \$ olan altın ithalatı, 1995 yılında 1.322 milyon \$'a yükselmiştir (Demir, 2003).

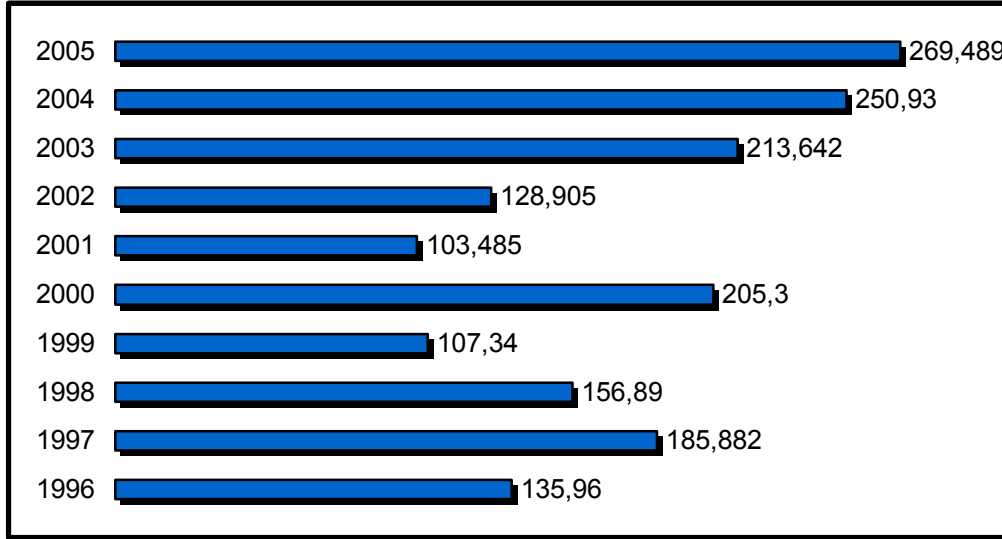
Tablo 6: 1995-2006 Yılları Arasında Altın İthalatı (kg)

Yıllar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
1995	-	-	-	-	-	-	1 064	25 206	13 080	10 225	6 725	8 950
1996	6 050	9 000	11 000	7 700	8 075	6 500	18 575	22 600	17 825	12 475	9 650	6 510
1997	7 460	12 615	12 750	14 206	18 000	14 520	23 100	27 501	18 175	16 825	13 900	6 830
1998	6 500	18 400	7 200	13 550	15 495	12 050	19 395	28 450	12 450	9 500	8 750	5 150
1999	1 000	7 390	8 050	11 900	9 625	9 350	14 325	15 725	12 175	8 050	6 350	3 400
2000	11 750	18 775	22 000	14 050	19 750	15 000	24 850	25 400	16 500	17 625	16 450	3 150
2001	9 500	8 000	1 325	2 400	2 000	2 800	9 500	12 500	17 450	20 160	10 450	7 400
2002	10 550	7 150	13 000	11 250	8 150	6 300	16 500	17 550	8 600	19 080	3 790	6 985
2003	8 605	17 520	22 115	14 325	14 975	22 150	31 257	27 745	19 625	20 050	4 500	10 775
2004	14 650	21 750	21 000	26 000	17 350	18 500	34 000	22 550	22 200	14 850	13 430	24 650
2005	25 236	29 411	29 180	21 735	23 025	23 030	34 625	27 030	18 135	12 979	11 678	13 425
2006	11 900	12 079	12 193	14 244	33 475	11 050	10 675	22 050	26 604	11 475		

Kaynak: iab.gov.tr

1995 sonrası yıllarda altın ithalatı 1998, 1999 ve 2001 yıllarındaki ekonomik krizlerle gerileme kaydetmiş, ancak daha sonra yeniden tırmanışa geçmiştir. Tablo 6'daki verilerden de görüleceği üzere 2006 yılının ilk üç aylık döneminde Türkiye'nin yaptığı toplam altın ithalatı yüzde 56.8 oranında gerileyerek 36 bin 172 kiloya düşmüştür. Altın ithalatının 11 bin 900 kilosu Ocak, 12 bin 79 kilosu Şubat ve 12 bin 193 kilosu da Mart ayında gerçekleştirilmiştir.

Oysaki geçen yıl 25 bin 236 kilosu Ocak, 29 bin 411 kilosu Şubat ve 29 bin 180 kilosu da Mart ayında olmak üzere toplam 83 bin 827 kiloluk altın ithalatı yapılmıştı.

Grafik 6: Yıllara Göre Toplam Altın İthalatı (kg)

DEĞERLENDİRME

Yıllardan beri yatırımcılar arasında en güvenilir yatırım araçlarından biri olarak kabul edilen altının fiyatında, özellikle son dönemlerde yeniden uluslararası alanda ortaya çıkan ekonomik ve politik istikrarsızlıklardan dolayı dalgalanmalar meydana gelmektedir. Ortaya çıkan bu dalgalanmalar hem uluslararası piyasaları hem de ülke ekonomilerini önemli oranda etkilemektedir. Altın fiyatlarının böyle istikrarsızlık sergilemesi dünya ekonomileriyle beraber Türkiye ekonomisini ve Türkiye'nin altın ticaretini de olumsuz yönde etkilemektedir.

1989 yılındaki finansal serbestleşme sonrasında altın ticaretine getirilen serbestlik sonucunda dünya altın piyasalarına eklenen Türkiye altın piyasası da uluslararası alanda yaşanan gelişmeleri çok yakından takip etmektedir. Özellikle altın fiyatlarında ortaya çıkan yükselmeler Türkiye'nin altın ithalatını ve ihracatını önemli ölçüde etkilemiştir. Dünya altın fiyatlarında özellikle bu yılbaşından itibaren görülen hızlı yükseliş, Türkiye'nin altın talebini daraltırken, altın ithalatında geçen yıla kıyasla gözlenen düşüş devam etmiştir. İstanbul Altın Borsası'nın verilerine göre, altın ithalatı 2006 yılı Ocak - Nisan ayları arasında 50.4 tonla geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 52.2 oranında gerilemiştir. Nisan ayındaki 14.2 ton altın ithalatı da 2005'in aynı ayına göre yüzde 34.5 oranında azalmıştır.

Sonuç olarak altın fiyatlarında ortaya çıkan istikrarsızlıkların, Türkiye'nin altın ithalat ve ihracatını önemli oranlarda etkilediği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- DEMİR, Recep (2003). “Türkiye Kuyumculuk Sektöründe Durum Analizi”, Haziran-Temmuz. http://www.turkishtime.org/sector_2/118_tr.asp
- İKTİSADİ ARAŞTIRMALAR MÜDÜRLÜĞÜ (2006). “Altın Fiyatlarındaki Yükseliş Devam Edecek mi?”, Ocak. www.isbank.com.tr/dosya/altinfiyatları.pdf
- İSTANBUL ALTIN BORSASI BAŞKANLIĞI, “İstanbul Altın Borsası ve Kıymetli Maden Sektörü”,
www.tbb.org.tr/turkce/duyurular/iktisat_kongresi/Ek%2012%20Altin%20Borsasi.pdf
- NEFTÇİ, Salih (2005). “Altın Fiyatlarındaki Garip Yükseliş”, **Vatan Gazetesi**, 1 Aralık.
- ŞANLI, Ufuk (2006). “Altın Fiyatları Nereye Koşuyor”, **Aksiyon Dergisi**, S.586, Şubat.
- TEKEOĞLU, Orhan (2006). “Altın Oyunu”, Milliyet Gazetesi, 21 Nisan
- TEKEOĞLU, Orhan ve Serkan Arman (2006). “Altın Uçtu, Dolar İndi Petrol Fiyatı Hareketli”, **Milliyet Gazetesi**, 2 Mayıs.
- WORLD GOLD COUNCIL (2006). “Investment Demand For Gold Soars During Volatile First Quarter”, 23 May. gold.org/pr_archive/pdf/GDT_1Q06_pr.pdf
- “Production & Consumption of Gold”,
http://galmarley.com/FAQs_pages/production_consumption_faqs.htm
- <http://www.darphane.gov.tr>
- <http://www.gold.org/value/stats/statistics/avprices1900.html>
- <http://www.hazine.gov.tr>
- <http://www.iab.gov.tr>
- <http://www.tcmb.gov.tr>